

“Waterschap meer facilitair aan maatschappij”

Terwijl het werk van de Deltacommissie veel aandacht van beleidsmakers en deskundigen opeist en terecht veel weerklank in de pers en in de vakbladen vindt, zijn er ook delen van Nederland die niet of nauwelijks beroerd worden door de vraag hoe wij Nederland op lange termijn veilig houden. Eén van die gebieden is het zuidoosten van Drenthe en het noordoosten van Overijssel, grenzend aan de Duitse deelstaat Nedersachsen. Het is het beheergebied van Waterschap Velt en Vecht, een jong waterschap dat eind jaren 90 tot stand kwam bij de vorming van de huidige integrale waterschappen in de provincies Groningen, Drenthe en Overijssel. Een gesprek over wat in dat gebied wél aan de orde is met dijkgraaf en ingenieur Wim Wolthuis, in het waterschapshuis in Coevorden aan het Stieltjeskanaal.

Welk stroomgebied beheert uw waterschap?

“Wij beheren een deel van het stroomgebied van de Overijsselse Vecht. Het gehele stroomgebied omvat een kleine 400.000 hectare. Globaal kun je zeggen dat de helft daarvan in Duitsland ligt, de andere helft is verdeeld tussen Waterschap Regge en Dinkel en ons waterschap. Toen de discussie over de vorming van de integrale waterschappen gevoerd werd in de Provinciale Staten van Drenthe en Overijssel heeft men het niet aangedurfd om van het Nederlandse deel van het stroomgebied één waterschap te maken. Of dat nu ook nog de uitkomst zou zijn, betwijfel ik.”

“Het beheergebied van Velt en Vecht is 90.000 hectare groot. De noordelijkste punt ligt bij Schoonoord en Odoorn. De waterscheiding van de Hondsrug loopt via Emmen naar Klazinaveen en Zwartemeer. Ons gebied volgt daar de grens met Duitsland tot Kloosterhaar en loopt dan naar Ommen en Dedemsvaart in het westen. Het laatste stuk Vecht, van Ommen tot het Zwarte Water, valt onder Groot-Salland. Op 1 januari 2000 zijn wij van start gegaan.”

“Bij de uitwerking van de Kaderrichtlijn Water is het Nederlandse stroomgebied van de Rijn verdeeld in Noord, Midden, Oost en West. Wij vallen onder Rijn-Oost en werken daarin nauw samen met de waterschappen Reest en Wieden, Groot-Salland, Regge en Dinkel en het overwegend Gelderse Rijn en IJssel, zowel op het gebied van de beleidsbepaling als bij de uitvoering van dat beleid.”

Wat is de kenmerkende problematiek hier?

“Onze grootste zorg is het regenwater. Wij liggen in hoog-Nederland, hebben geen primaire waterkeringen te beheren, wel de waterkeringen langs de Vecht. Het regenwater komt voor een deel uit het Duitse stroomgebied van de Vecht. Ons gebied is overwegend landbouwkundig ingericht. Natuurterreinen beslaan twaalf

procent van de totale oppervlakte; het totale stedelijk gebied ligt in dezelfde orde van grootte. Doel van ons beleid is beheersing van watertekorten en -overschotten. Voor het beheer is het tekort eigenlijk veel belangrijker dan het overschot. Droogte doet veel meer schade dan nattigheid, zowel aan de landbouw als aan de natuur. Het effect ervan is alleen veel moeilijker te zien; de verdroging sluipt naar binnen zonder dat je er echt erg in hebt. Wat wij ertegen doen, is het grondwaterpeil hoog houden en de Vecht weer meer laten meanderen. Het Nederlandse deel is in het verleden ingekort van 90 naar 60 kilometer. Die lengte maken wij weer groter. Consequentie is wel dat je dan bij regen ook eerder problemen krijgt en meer ruimte nodig hebt om het regenwater op te vangen. Die extra ruimte combineren wij met het versterken van de ecologische kwaliteit in dit gebied. Op haarvatenniveau doen wij in weze hetzelfde. Ook daar houden wij het water langer vast door watergangen te verbreden, oevers glooiend te maken, etc. Maar net als Meppel aan de zuidwestkant blijft Coevorden aan de zuidoostkant een putje waar al het water heen loopt. Wel is veel echte overlast te voorkomen.”

Heeft u succes met uw aanpak?

“We streven ernaar om aan de maatregelen die we nemen een meerwaarde voor het gebied te geven. Ze moeten ook effect hebben voor de recreatie, het natuurbeheer, de landbouw of de woonomgeving. Een voorbeeld is de herinrichting van het Schoonebeekerdiep over 15 kilometer langs de grens met Duitsland. Dat is een traditionele, gestuurde, rechtgetrokken beek. Hij komt nu te lopen in een strook van 100 meter breed, die als een breed winterbed fungeert met bergingscapaciteit voor een miljoen kubieke meter water, met recreatieve voorzieningen zoals wandel- en fietspaden, vissteigers en kanoplaatsen. Door beperkt onderhoud van de vegetatie functioneert deze als stuw om het water af

te remmen bij hoogwater en vast te houden. Waar de bedding smal is, wordt de vegetatie intensiever beheerd, in de praktijk korter gehouden.”

“Om zover te komen, heeft het waterschap de bevolking intensief bij het project betrokken, aan weerszijden van de grens. We hebben werkateliers gehouden. Omdat in Duitsland geen waterschappen bestaan overleggen we daar met de regionale overheden: de Kreisen en het Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz, een soort waterstaat. De communicatie verloopt in het Engels, hoewel wij allemaal Duits kunnen spreken. Aan de andere kant van de grens spreken trouwens ook steeds meer mensen Nederlands. Bij de Vecht zelf doen wij in feite hetzelfde. Met de provincie Overijssel en Waterschap Groot-Salland hebben we in 1997 de Vechtvisie opgesteld. Streefbeeld is om stap voor stap te komen tot een halfnatuurlijke, maar wel veilige laaglandrivier. Een voorbeeld: in de Elsbeekpolder bij Oud-Bergentheim, gemeente Hardenberg (het project Mönmarsch), worden naast een stuw nieuwe meanders in de Vecht aangebracht. Daarnaast ontstaat extra waterberging en vervallen stenen oevers. Bedoeling is dat het nieuw ingerichte gebied beheerd wordt door particulieren, door agrariërs met wie wij afspraken maken. Het is een experiment om te zien of de bestaande stuw kan vervallen. De oude loop van de Vecht blijft voorlopig nog intact, want het is een proef.”

Liggen er in uw gebied ook hoogvenen?

“Op de grens ligt het Bargerveen, een Natura 2000-gebied. Aan de Duitse kant wordt het veen nog steeds afgegraven. Daar lopen nog concessies, ook van Nederlandse bedrijven. Aan de noord- en de westkant waren al veel bufferende maatregelen genomen om het gebied in stand te houden en veengroei te stimuleren. Voor de zuidkant is er nu ook een bufferzone ontworpen om het water vast te houden en het grondwaterpeil hoog. Als die is ingericht, hebben we alles gedaan wat we kunnen doen. Over hoe dat zou moeten is 30 jaar discussie gevoerd. Maatregelen doen pijn, omdat ze landbouwgrond kosten. Maar we zijn er nu uit. Dat is belangrijk, want dat geeft de mogelijkheid om het overblijvende landbouwgebied verder te optimaliseren.”

Wij hebben het nog niet over de zuiveringstaak gehad.

“Groot verschil met andere waterschappen is dat Velt en Vecht slechts van 300.000 v.e. het afvalwater te verwerken heeft. Het gebied is relatief dun bevolkt. Investeringskosten kunnen maar over weinig eenheden verdeeld worden. Op dat gebied zijn we dus één van de duurste waterschappen. Velt en Vecht telt zeven rwzi's, waaronder één grote voor Emmen en omgeving. De zuivering verder concentreren biedt ook geen voordelen, want de kosten van extra transport zijn hoger dan de voordelen van het opheffen van installaties. We proberen zo efficiënt mogelijk te werken. Vooral door gemeenten te stimuleren om zoveel mogelijk

regenwater af te koppelen. Dan hoeven we minder relatief schoon water te behandelen, functioneert de zuivering beter, vinden minder overstortingen plaats en kunnen we uitbreidingen voorkomen, hetgeen kosten bespaart.”

“Met de gemeenten hebben we afvalwateroptimalisatiestudies opgezet, waarin gekeken is welke gebieden af te koppelen zijn. We bieden daarbij financiële ondersteuning: twee à vijf euro per vierkante meter verhard oppervlak, dat afgekoppeld wordt. Qua nitraat- en fosforverwijdering zitten we goed: ruim boven de landelijke norm met 85 à 90 procent reductie.”

Wat was uw loopbaan tot dusverre?

“Ik ben in 1949 in Dedemsvaart geboren. Ik woon daar nu nog. In Deventer heb ik de Hogere Landbouwschool gevolgd, gespecialiseerd op de tropen, maar ook met een Nederlandse tak. Samen met mijn broer heb ik daarna 30 jaar een veenkoloniaal akkerbouwbedrijf gehad van 160 hectare. We teelden voederbieten, granen, aardappelen, graszaad en grove tuinbouwproducten. Omdat wij geen van

beide opvolgers hadden en mijn broer zeven jaar ouder is dan ik, zijn wij er acht jaar geleden mee gestopt. Ik was toen benoemd tot dijkgraaf van dit nieuwe waterschap. In 1975 ben ik lid van het algemeen bestuur van het Waterschap Het Ommerkanaal geworden, een klein kwantiteitswaterschap. In 1988 ben ik daar benoemd tot voorzitter, een functie van een halve dag per week. In 1991 zijn we gefuseerd tot het Waterschap De Vechtlanden, 30.000 ha groot, voor Hardenberg en omstreken. In die tijd was ik ook bestuurslid van het Zuiveringschap West-Overijssel. Toen de nieuwe waterschappen gevormd werden, heb ik op deze functie gesolliciteerd. Als jongen voelde ik mij altijd al aangetrokken tot de weg- en waterbouw. Dat kwam er niet van, maar na 30 jaar landbouw voel ik mij hier helemaal op mijn plaats.”

Was het geen grote overgang voor een zelfstandig ondernemer?

“Dat was het zeker. Ik ben een erg pragmatisch iemand. Ik ben voor overleg, maar niet voor eeuwig polderen. Er moeten soms knopen worden doorgehakt.”

“Waterschap Velt en Vecht telt 160 fte’s. Bij het waterschap werken ongeveer 200 mensen. Deze formatie proberen we strak aan te houden. Dat is niet eenvoudig, want de intensivering van de relatie met de gemeenten en de provincies op het gebied van de ruimtelijke ordening vraagt steeds meer mankracht. We nemen steeds meer verantwoordelijkheid waarvoor meer en andere mensen nodig zijn. We worden steeds meer faciliterend aan de maatschappij, wat ons werk ook boeiender maakt.”

“De relatie met Duitsland is hier een bijzondere uitdaging. De noodzaak om te investeren in de relaties met mensen ervaar ik daarbij heel sterk. Ook daar begint ons streven om niet alleen een waterbril op te zetten, maar ook naar gebiedsontwikkeling te kijken, aan te slaan.”

Wat verwacht u van de nieuwe verkiezingen?

“Ik ben altijd voorstander van een lijstenstelsel geweest. Lijsten van organisaties zijn herkenbaarder dan personen, die je toevallig moet kennen. Dat nu ook politieke partijen meedoen, kan het voordeel hebben dat het waterbeheer meer bewust in de politiek verankerd wordt. Ik verwacht weinig inhoudelijke verandering. Het blijft waterbeheer. Ik verwacht wel meer debat in de besturen. Ik vind dat we wel naar het middenbestuur als geheel zouden moeten kijken. De rol van Europa wordt steeds groter; 70 procent van de wet- en regelgeving komt daar vandaan. Je zou kunnen denken aan een aantal landsdelen waarin je de waterschapstaken met de resterende provinciale taken onderbrengt, gebaseerd op waterlandkundige grenzen. Handhaving van de huidige, historisch bepaalde, provinciegrenzen daarbij zou een slechte zaak zijn.”

Welke ontwikkelingen verwacht u hier in de toekomst?

“Met de collega-waterschappen in Rijn-Oost zullen we zeker tot nog meer samenwerking komen. Sinds twee jaar kennen we in Zwolle een gezamenlijke belastingdienst, Loco Census, die goed loopt en een behoorlijk besparing oplevert. Een gemeenschappelijke regeling die ook open staat voor deelname van gemeenten. Met Waterleiding Maatschappij Drenthe hebben we de b.v. NieuWater opgericht, die per dag 40.000 kubieke meter water gaat leveren aan de NAM voor de aardoliewinning. Door de stijgende olieprijs is het rendabel geworden om met behulp van stoominjectie olie te winnen uit steenlagen op 800 à 1000 meter diepte. Die stoom wordt horizontaal geïnjecteerd in de steenlagen. Het vuile water dat erbij ontstaat, wordt door de NAM teruggenomen in oude gaswinningen. We gebruiken het effluent van rzwi Emmen als grondstof en werken dat verder op tot dat het voor de stoomproductie gebruikt kan worden. De bouw van de waterfabriek start eind dit jaar. In 2010 moet het olieveld weer productief worden.”

Maarten Gast